

NAUČNÁ STEZKA KRAJEM RYCHLEBSKÝCH HOR ŚCIEŻKA DYDAKTYCZNA PRZEZ KRAJ RYCHLEBSKICH GÓR

Historie obce Vápenná / Historia miejscowości Vápenná

OBEC VÁPENNÁ
GMINA VÁPENNÁ

 Nejstarší doložený název vsi z roku 1358 zněl latinsky Seczikisdorf. Německy pak od roku 1576 Setzdorf, z čehož vznikl původní český název Zighartice, uváděný již v roce 1871. Vápennou se obec nazývá až od roku 1950 podle bohatých vápencových lomů v okolí.

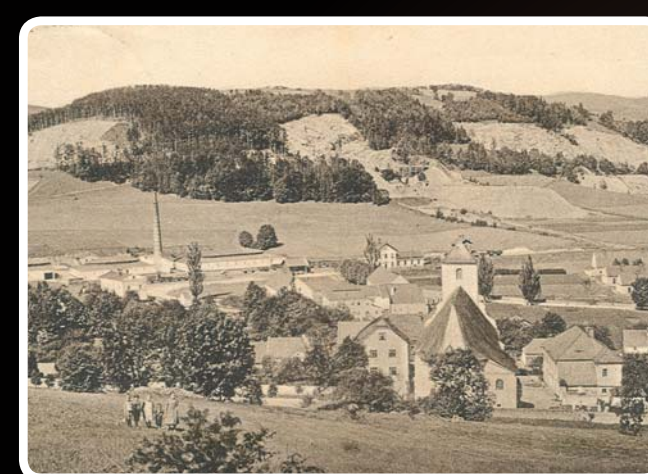
Poprvé byla Vápenná zmíněna roku 1358, kdy byla odkoupena biskupem Přeclavem z Pogarel a stala se součástí žulovského panství. Tvzení, že zaniklá ves Schicovici, uváděná v pramenech již roku 1284, je totožná s Vápennou, nebylo nikdy prokázáno. Později ves zpustla a nově byla osazena až roku 1576 pouhými 13 osadníky, kteří sem přišli z Vlčic, Skorošic a Bernartic. Počet obyvatel ale rychle narůstal; kromě 34 usedlostí v roce 1584 zde vznikly píla a mlýn. Již počátkem 17. stol. byly v provozu dvě vápenky patřící vrchnosti. K nim roku 1635 patřilo 6 námezdních sil - „vápenických zahradníků“. Třicetiletá válka znamenala pro Vápennou díky blízkosti Žulové, jež byla dobytá Švédý, úpadek. Vzhledem k rozvoji vápenictví ale byla obnova poměrně rychlá a vedla mj. i k založení několika osad.

Zdejší šoltéství bylo roku 1775 povýšeno na rytířský statek, od roku 1839 byl v rukou rodiny Latzelů, jíž patřila největší firma vápenického průmyslu na Jesenícku. Výroba vápna a lomy s dílnami na zpracování žuly a mramoru začaly v 19. století konjunkturu, obydliště nacházely v sousedním Prusku. Od poč. 19. stol. se zde vyrábělo vápno ve velkém. Namísto původních primitivních polních pecí byly roku 1868 postaveny první kruhové pece na vápno ve Slezsku a vznikly tři firmy: A. Latzel (1868), A. Rösner (1870) a S. Neugebauer (1871) zaměstnávající na 400 dělníků. Poslední kruhová pec byla zrušena až v roce 1979. Od roku 1856 se zde těžila žula, od roku 1892 též mramor. Několik podniků na zpracování žuly a mramoru, které zde pracovaly, mělo ale většinou své sídlo v jiné obci Jesenícka. Po roce 1918 začal kamenický a vápenický průmysl stagnovat, zejména v době velké hospodářské krize. Politická orientace zdejšího obyvatelstva ve 20. stol. byla naprosto ojedinělá: obec byla centrem komunistů celého Jesenícka. Měli převahu i nad tradiční křesťansko sociální (DCV) a sociálně demokratickou stranou (DSD). Po tzv. frývaldovské stávce 25. listopadu 1931 je ale vystřídala Henleinova Sudetoněmecká strana (SdP), která zvítězila ve volbách roku 1935. Po mnichovské zradě připadla Vápenná Německé říši. Za druhé světové války byli v obci nasazeni na práci váleční zajatci. Obec byla osvobozena 8. 5. 1945. V roce 1946 proběhl i z Vápenné odsun Němců. I přes nové osídlení počet obyvatel rapidně poklesl: oproti roku 1930, kdy zde žilo 2240 obyvatel, na 1182 v roce 1950. Přesto Vápenná patřila k jednomu z mála míst na Jesenícku, kde se podařilo udržet chod průmyslu po dlouhou dobu. Lomy byly po druhé světové válce znárodněny a činnost v nich utlumována postupně. Dnes působí ve Vápenné firma OMYA navazující na tradiční průmysl novými technologiemi.

 Najstarsza udokumentowana nazwa wioski z 1358 roku brzmiała po łacinie Seczikisdorf. Po niemiecku od roku 1576 nazywała się Setzdorf, z tej nazwy powstało pierwotnie czeskie określenie Zighartice używane już w 1871 roku. Nazwa Vápenná jest stosowana dopiero od 1950 roku dzięki kamieniołomom wapiennym, licznie występującym w całej okolicy.

Pierwsza wzmianka o miejscowości Vápenná pochodzi z 1358 roku, kiedy została kupiona przez biskupa Przeclawa z Pogarel i została włączona do posiadłości żulowskich. Twierdzenie, że zanikła wieś Schicovici, wspominana w źródłach już w 1284 roku, jest tożsama z miejscowością Vápenná, nigdy nie było udowodnione. Później wioska opustoszała i została na nowo osiedlona dopiero w 1576 roku. Osiedliło się tutaj jedynie 13 osadników, którzy przyszli z Vlčic, Skorošic i Bernartic. Jednak liczba mieszkańców szybko rosła; oprócz 34 osad w 1584 roku, powstał tutaj tartak i młyn. Już na początku XVII wieku działały tutaj dwa wapienniki należące do władz zwierzchnich. W 1635 roku należało do nich 6 najemników - „ogrodników wapiennych”. Wojna trzydziestoletnia oznaczała dla Vápennej upadek, dzięki leżącej w pobliżu Żulowej, która została zdominowana przez Szwedów. Jednak ze względu na rozwój wapiennictwa została odnowiona stosunkowo szybko, co doprowadziło między innymi do założenia kilku osad.

Tutejsze sołectwo było nobilitowane w 1775 roku na posiadłość rycerską, od 1839 roku było w rękach rodziny Latzelów, która należała do największych firm przemysłu wapienniczego w regionie jeseníckim. Produkcja wapna oraz obecność kamieniołomów wraz z warsztatami do obróbki granitu i marmuru miały w XIX wieku dobrą koniunkturę, zbyte znajdował się w sąsiednich Prusach. Od początku XIX wieku produkowano tutaj wapno na wielką skalę. Zamiast pierwotnych prymitywnych polnych pieców, zbudowano w 1868 roku pierwsze na Śląsku piece kregowe na wapno oraz powstały trzy firmy: A. Latzel (1868), A. Rösner (1870) i S. Neugebauer (1871) zatrudniająca ponad 400 robotników. Ostatni piec kregowy został zlikwidowany dopiero w 1979 roku. Od 1856 roku wydobywano tutaj także granit a od 1892 roku marmur. Jednak firmy zajmujące się obróbką granitu i marmuru, które tutaj pracowały, posiadały w większości przypadków swoje siedziby w innej miejscowości na terenie Jesenícka. Po 1918 roku przemysł wapienniczy i kamieniarski wszedł w okres stagnacji, szczególnie w czasie kryzysu gospodarczego. Orientacja polityczna tutejszych mieszkańców była w XX wieku zupełnie wyjątkowa: miejscowość stanowiła centrum komunistów całego regionu jeseníckiego. Mieli przewagę także nad tradycyjną partią chrześcijańsko-socjalną (DCV) i partią socjalno-demokratyczną (DSD). Po tzw. strajku frývaldovskim, który miał miejsce 25 listopada 1931 roku, nad tą partią miała przewagę Sudecko-niemiecka partia Henleina (SdP), która wygrała wybory w 1935 roku. Po dyktacie monachijskim Vápenná należała do Rzeszy Niemieckiej. W czasie drugiej wojny światowej w miejscowości pracowali jeńcy wojenni. Miejscowość została wyzwolona w dniu 8.05.1945 roku. Następnie w 1946 roku w Vápennej odbyło się wysiedlenie Niemców. Pomimo nowego osiedlenia liczba mieszkańców szybko spadła: w porównaniu w rokiem 1930, kiedy żyło tutaj 2240 mieszkańców, w 1950 roku było ich tylko 1182. Pomimo tego Vápenná była jednym z niewielu miejsc w rejonie jeseníckim, w którym udało się utrzymać istnienie przemysłu przez tak długi okres. Kamieniołomy zostały upaństwowione po drugiej wojnie światowej a działalność była stopniowo hamowana. Obecnie działa w Vápennej firma OMYA nawiązująca do tradycyjnego przemysłu przy zastosowaniu nowych technologii.

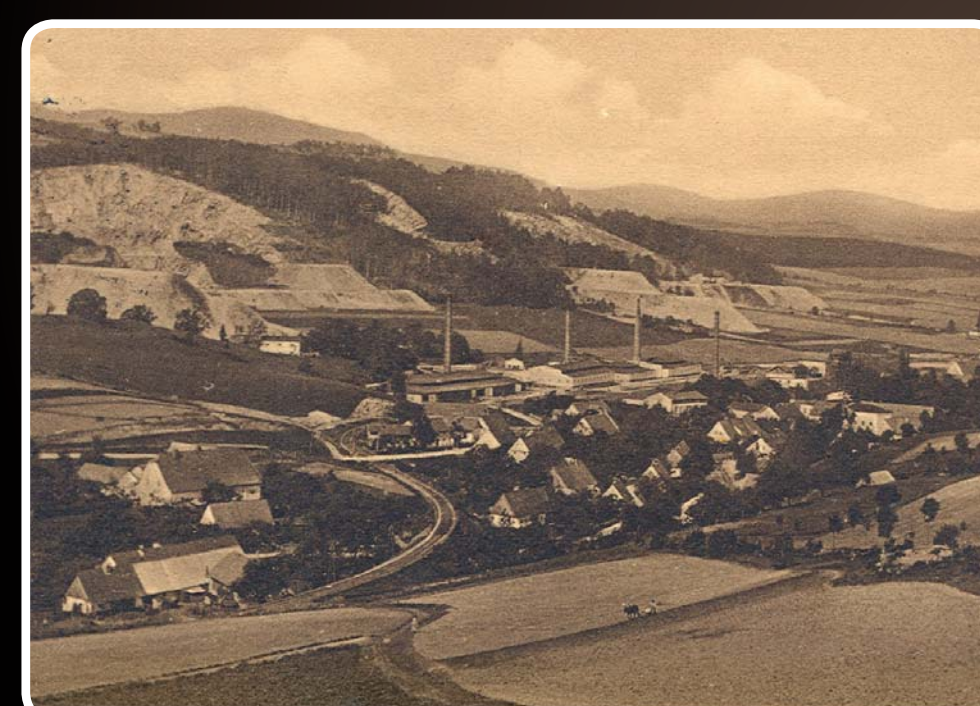
Obec Vápenná - foto z roku 1924
Gmina Vápenná – zdjęcie z 1924 r.

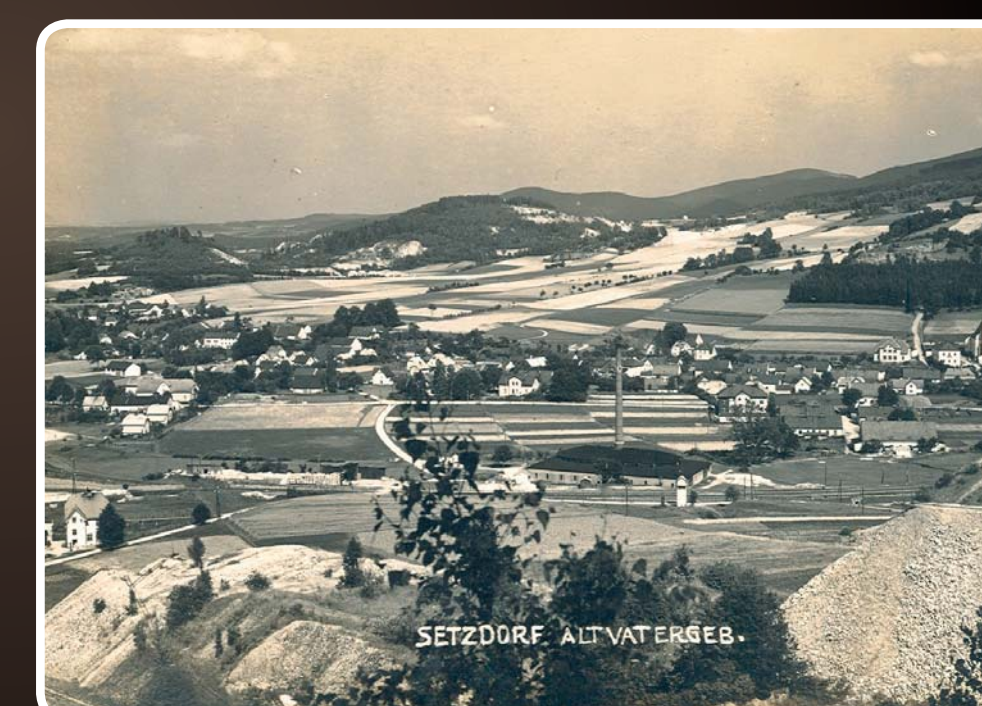
Obec Vápenná - foto z roku 1932
Gmina Vápenná – zdjęcie z 1932 r.

Letecký pohľad na súčasnosť obce Vápennou
Widok z lotu ptaka na obecną gminę Vápenná

Obec Vápenná - foto z roku 1935
Gmina Vápenná – zdjęcie z 1935 r.

Obec Vápenná - foto z roku 1939
Gmina Vápenná – zdjęcie z 1939 r.

